

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Nc/4/2016
Identifikačné číslo spisu: 1110250589
Dátum vydania rozhodnutia: 18.05.2016
Meno a priezvisko: JUDr. Martin Vladík
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2016:1110250589.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu W., bývajúceho v R., zastúpeného JUDr. Ingrid Zlochovou, advokátkou so sídlom v Bratislave, Galvaniho 12, proti žalovanému Slovenský pozemkový fond, so sídlom v Bratislave, Búdkova 36, o zaplatenie 585.974,- Eur s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 11 C 35/2011 a na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2 Co 819/2014, o vylúčení sudcu Krajského súdu v Bratislave z prejednávania a rozhodovania tejto veci, takto

rozhodol:

Sudkyňa Krajského súdu v Bratislave JUDr. Mária Hajdínová j e v y l ú č e n á z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 2 Co 819/2014.

Odôvodnenie

V konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2 Co 819/2014 oznámila sudkyňa tohto súdu JUDr. Mária Hajdínová, že sú u nej dané dôvody pre vylúčenie z prejednávania veci lebo vo veci vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 11 C 35/2011 konala a rozhodovala jej dcéra JUDr. Jeanette Hajdinová. Uviedla, že sa subjektívne vo veci necíti zaujatá, avšak z prísnejšieho kritéria objektívnej nestrannosti sa môže javiť, že zaujatá je pre pomer k veci v dôsledku toho, že zákonným sudcom na súde prvého stupňa je jej dcéra, ktorej rozhodnutie má ako členka odvolacieho senátu preskúmať. Poznamenala, že súhlasí s pridelením veci inému sudcovi Krajského súdu v Bratislave v zmysle § 15 ods. 1 veta tretia O.s.p.. Poukázala aj na skutočnosť, že v prípadoch, kde jej dcéra bola zákonným sudcom (vec prejednála a rozhodla v prvom stupni), v minulosti už bola opatrením predsedu Krajského súdu v Bratislave vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci (sp. zn. 2 Co 15/2015, 2 Co 65/2015, 2 Co 225/2015, 2 NcC 63/2015, 2 Co 807/2014, 2 Co 339/2015).

Predseda Krajského súdu v Bratislave postupoval podľa § 15 ods. 1 O.s.p. a predložil vec Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie po tom, čo dospel k záveru, že u sudkyne JUDr. Márie Hajdínovej, ktorá navrhla svoje vylúčenie z prejednávania a rozhodovania v tejto právnej veci, nie je dôvod pochybovať o jej nezaujatosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súde v Bratislave (§ 16 ods. 1 O.s.p.) pristúpil k posúdeniu, či skutočnosti oznámené JUDr. Máriou Hajdínovou, sú spôsobilé vyvolať

pochybnosti o jej nezaujatosti.

Inštitútom vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť (§ 14 až § 16 O.s.p.) sa v občianskom súdnom konaní garantuje základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadŕžania určitej procesnej strane).

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Pri posudzovaní dôvodnosti oznámenia sudkyne JUDr. Márie Hajdínovej o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcu a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (por. ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednaníu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci, (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne - napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť),
2. k účastníkom konania, o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho),
3. k zástupcom účastníkov konania (por. vyššie 2.).

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v možnosti

zmarit' hrozace riziko, že by vo veci mohol rozhodovat' zaujatý a nie nestranný sudca.

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Vo svojich rozhodnutiach pripomína, že súdy by preto mali rozoznávať dôležitosť predchádzania nebezpečenstva reálnej možnosti zaujatosti. Aspekty nestrannosti a všeobecné princípy vyhodnocovania zosumarizoval ESLP vo veľmi čerstvej veci *Morice v. Francúzsko* (sťažnosť č. 29369/10, rozsudok Veľkej komory zo dňa 23. apríla 2015, §§ 73 až 78) nasledovne:

- Súd pripomína, že nestrannosť sudcu vo všeobecnosti predstavuje absenciu predpojatosti alebo závislosti, pričom jej existenciu je možné testovať viacerými spôsobmi. Podľa ustálenej judikatúry ESLP existencia nestrannosti pre účely článku 6 ods. 1 Dohovoru musí byť ustálená v súlade so subjektívnym testom, kde dôraz má byť kladený na osobné presvedčenie, správanie sa a konanie dotknutého sudcu, ako aj v súlade s objektívnym testom, v ktorom sa zisťuje, či súd alebo jeho zloženie ponúkajú dostatočné garancie pre vylúčenie akejkoľvek legitímnej pochybnosti o jeho nestrannosti.

- Pokiaľ ide o subjektívny test, platí v praxi ESLP dlhodobo uplatňovaný predpoklad, že súd je oslobodený od osobnej predpojatosti alebo nestrannosti sudcu. Osobná nestrannosť sudcu sa predpokladá pokiaľ nie je preukázaný opak. Ako možné príklady môžu byť uvedené tie, ak sa sudca správa k účastníkovi nevraživo, nepriateľsky alebo je zlomyseľný z osobných dôvodov.

- Vo väčšine prípadov vzniku otázky pochybnosti nestrannosti sudcu sa ESLP sústredil na objektívny test. Samozrejme, obvykle tu neexistuje jednoznačná deliaca čiara medzi subjektívnou a objektívnou nestrannosťou, nakoľko správanie sa sudcu nemusí spôsobiť nedostatky nestrannosti z pohľadu externého pozorovateľa (objektívny test), ale môže tiež prejsť k osobným záležitostiam sudcu (subjektívny test). Práve preto v niektorých prípadoch, kde môže byť obtiažne zabezpečiť dôkaz, ktorý by vyvrátil prezumpciu subjektívnej nestrannosti sudcu, je tu požiadavka objektívnej nezávislosti sudcu, ktorá dáva ďalšiu dôležitú garanciu.

- Pokiaľ ide o objektívny test, je potrebné určiť, či na rozdiel od správania sa sudcu, existujú iné fakty, skutočnosti, ktoré by mohli vyvolať pochybnosti o jeho nestrannosti. Z toho potom vyplýva, že pri rozhodovaní o tom, či v danom prípade existuje legitímny dôvod obávať sa, že daný sudca trpí nedostatkom nestrannosti, rozhodujúcim je, či táto obava môže byť objektívne opodstatnená.

- Objektívny test sa zvyčajne týka hierarchických alebo iných vzťahov medzi dotknutým sudcom a inými subjektami v konaní. Je preto v každom individuálnom prípade potrebné rozhodnúť, či vyššie uvedený vzťah majúceho konať vo veci sudcu k iným subjektom vystupujúcim v konaní je takej povahy a takeho stupňa, že by mohol indikovať, naznačovať nedostatok jeho nestrannosti.

- V týchto súvislostiach hoci aj zdanie môže predstavovať určitú dôležitosť, závažnosť, inými slovami, „spravodlivosť nemá byť len vykonaná, ale musí byť aj videná, že je vykonaná“. Dôležité je to, že ide o dôveru verejnosti v súdy a spravodlivosť v demokratickej spoločnosti. Teda každý sudca, u ktorého je legitímny dôvod sa obávať nedostatku nezávislosti, musí byť z prejednávania veci vylúčený.

Ostatne uvedený rozsudok Veľkej komory ESLP v zásade zhrnul všetko, čo už bolo povedané v predchádzajúcich jeho komorových rozsudkoch *Delcourt v. Belgicko* (sťažnosť č. 2689/65, rozsudok zo 17. januára 1970), *Piersack v. Belgicko* (sťažnosť č. 8692/79, rozsudok z 1. októbra 1982), *De Cubber v. Belgicko* (rozsudok z 26. októbra 1984, § 25), *Hauschildt v. Dánsko* (rozsudok z 25. mája 1989, § 47), *Fey v. Rakúsko* (sťažnosť č. 14396/88, rozsudok z 24. februára 1993), *Thomann v. Švajčiarsko* (rozsudok z 10. júna 1996), *Pullar v. Spojené kráľovstvo* (rozsudok z 10. júna 1996, § 32), *Ferrantelli a Santangelo v. Taliansko* (sťažnosť č. 19874/92, rozsudok zo 7. augusta 1996, § 58), *Castillo Algar v. Španielsko*, (rozsudok z 28. októbra 1998, § 45), *Wettenstein v. Švajčiarsko* (sťažnosť č. 33958/96, rozsudok z 21. decembra 2000, § 44), *Pescador Valero v. Španielsko* (sťažnosť č. 62435/00, rozsudok zo 17. júna 2003, §§ 23 až 28), *Blesa Rodriguez v. Španielsko*, (sťažnosť č.

61131/12, rozsudok z 1. decembra 2015, §§ 41 až 44), ako aj rozsudky Veľkej komory ESRP vo veciach Kyprianou v. Cyprus (sťažnosť č. 73797/01, § 118) a Micallef v. Malta (sťažnosť č. 17056/06, § 93).

V zmysle aplikovateľného testu pre „zjavnú, domnelú zaujatosť“ („apparent bias“) je rozhodujúce, či by konkrétne okolnosti mohli v danom prípade viesť čestne zmýšľajúceho a informovaného pozorovateľa (človeka) k záveru, že by tu bola reálna možnosť, že súd bol zaujatý, resp. nebol nestranný [porovnaj obdobne Kyprianou v. Cyprus, sťažnosť č. 73797/01, § 47 (judikatúra súdov v Anglicku a Walese, Porter v. Magill [2002] 2 Appeal Court 357)].

Pri aplikovaní vyššie uvedených zásad na danú vec, z ktorých Najvyšší súd Slovenskej republiky vychádzal, je potrebné uviesť nasledovné:

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný okrem iného vzťah konajúceho sudcu k veci. Pod pojmom „vec“ nie je možné rozumieť len jej užší význam, a to „predmet sporu“. Z pohľadu nadriadeného súdu pojem „vec“ v sebe nezahŕňa len predmet sporu, avšak aj subjekt, ktorý o veci rozhodoval (sudca, senát). V danom prípade zo skutočností vyplývajúcich zo spisu je zjavné, že na súde prvého stupňa vo veci rozhodovala ako zákonná sudkyňa JUDr. Jeanette Hajdínová, že vec bola predložená v dôsledku odvolania podaného účastníkom konania odvolaciemu Krajskému súdu Bratislava, že podľa platného rozvrhu práce na rok 2014 sa dostala do senátu 2 Co, kde je zákonnou sudkyňou JUDr. Mária Hajdínová, predsedníčka tohto senátu a že JUDr. Jeanette Hajdínová a JUDr. Mária Hajdínová sú vo veľmi blízkom príbuzenskom vzťahu ako dcéra a matka.

Pokiaľ ide o subjektívny aspekt nestrannosti, nadriadený súd nezistil žiadne dôvody, ktoré by spochybňovali nestrannosť a nezaujatosť sudkyne JUDr. Márie Hajdínovej. Tento aspekt nepochybňuje ani samotná sudkyňa, ktorá vo svojom vyjadrení uviedla, že subjektívne sa necíti byť zaujatá, avšak z prísnejšieho kritéria objektívnej nestrannosti sa môže javiť, že zaujatá je pre pomer k veci v dôsledku toho, že zákonným sudcom na súde prvého stupňa je jej dcéra, ktorej rozhodnutie má ako členka odvolacieho senátu preskúmať. Preto zostávalo nadriadenému súdu vec podrobiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti (objektívny test). V rámci tohto bolo potrebné sa zaoberať okolnosťami, či bez ohľadu na osobné správanie sa dotknutej sudkyne tu existujú také skutočnosti a fakty, ktoré by mohli byť spôsobilé vyvolať pochybnosti o jej nestrannosti. To, čo je podstatné, je dôvera verejnosti v nestranné súdy v demokratickej spoločnosti. Teda či v danom prípade tu existuje legitímny dôvod na spochybnenie nestrannosti sudkyne vo veci rozhodnúť a či tento dôvod by mohol byť objektívne opodstatnený.

Podľa názoru senátu 1 C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky skutočnosť sama o sebe, že o odvolaní účastníka konania proti rozhodnutiu JUDr. Jeanette Hajdínovej má konať a rozhodovať (v senáte) jej matka JUDr. Mária Hajdínová, je nepochybne objektívnym dôvodom na vyvolanie možných pochybností a vzbudenie zdania o nestrannosti sudkyne (objektívny test). Posudzovaná situácia v danom prípade celkom zjavne napĺňa zákonné predpoklady vylúčenia sudkyne z prejednávania veci, keď je nepochybné, že JUDr. Mária Hajdínová má objektívne vzťah k veci podľa § 14 ods. 1 O.s.p. Tým, že zákonná sudkyňa súdu prvého stupňa JUDr. Jeanette Hajdínová (dcéra sudkyne) vec prejednála a rozhodla, sa stala súčasťou tejto veci vo vzťahu k odvolaciemu súdu v širšom výklade zmyslu slova. Ak by mal zákonodarca na mysli len užší význam spojenia slov „vzťah k veci“ a teda chápal by ho len ako vzťah k predmetu konania, zrejme by to aj tak formuloval v znení zákonného ustanovenia. Ako bolo už vyššie uvedené, súd nemá dôvod pochybovať o tom, že sudkyňa JUDr. Mária Hajdínová nemá vzťah k predmetu konania (subjektívny test), avšak kritériá objektívneho testu museli dotknutú sudkyňu z prejednávania a rozhodovania veci vylúčiť, keď konkrétne okolnosti v danom prípade by mohli viesť čestne zmýšľajúceho a informovaného pozorovateľa (človeka) k záveru, že by tu bola reálna možnosť, že súd bol zaujatý, resp. nebol nestranný. Tento názor podporuje aj skutočnosť, že JUDr. Mária Hajdínová bola už opatrením predsedu Krajského súdu v Bratislave v minulosti v obdobných prípadoch vylúčená z prejednávania a rozhodovania vecí, kde na súde prvého stupňa ako zákonná sudkyňa

rozhodovala jej dcéra JUDr. Jeanette Hajdínová (2 Co 15/2015, 2 Co 65/2015, 2 Co 225/2015, 2 NcC 63/2015, 2 Co 807/2014, 2 Co 339/2015). Je potrebné pripomenúť, že rovnaký postup k riešenej problematike zastáva vo svojej rozhodovacej činnosti aj Najvyšší súd Českej republiky, ktorý z obdobného dôvodu (manželský vzťah) vylúčil z prejednávania a rozhodovania veci sudcu tamojšieho súdu konštatujúc existenciu jeho pomeru k veci (pozri bližšie uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky z 21. augusta 2013 sp. zn. 30 Nd 223/2013).

V tejto súvislosti je potrebné ešte poznamenať, že senát 1 C si je vedomý, že iné senáty najvyššieho súdu vydali v obdobných veciach príbuzenských vzťahov medzi sudcami uznesenia, ktorými rozhodli, že sudca odvolacieho súdu nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci (3 Nc 3/2016 z 25. apríla 2016, 5 Nc 9/2015 z 18. septembra 2015 a 6 Nc 1/2016 z 27. januára 2016). S názorom, ktorý bol v nich vyslovený sa nestotožňujeme najmä z dôvodu, že uvedené senáty sa zamerali najmä na subjektívny test zaujatosti a nevysporiadali sa dostatočne s prísnejším kritériom objektívnej nestrannosti (objektívny test).

Vzhľadom k vyššie uvedenému dospel k záveru, že boli splnené zákonné predpoklady na vylúčenie sudkyne odvolacieho súdu JUDr. Márii Hajdínovej v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. a rozhodol tak, že JUDr. Mária Hajdínová je vylúčená z prejednávania a rozhodovania vo veci na odvolacom súde, pretože so zreteľom na jej pomer k veci, možno mať objektívne pochybnosti o jej nezaujatosti.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.